

FRIGJØRINGS-
JUBILEETGa 8. mai-
feiringen
innhold

Krigen er så viktig for Norges forståelse av seg selv og sitter så tungt i vårt kollektive minne, at et 50-årsjubileum krever ord som går i dybden, som gir perspektiv, som taler til følelsene og bringer nasjonen sammen. De har manglet hittil; jubileet her og nå har ikke hatt et tema og en tone fra vår egen tid. I går fikk vi dem. Kongens tale på Akershus tok klart standpunkt til det spørsmålet som har ligget i luften – og som ingen hittil helt har visst hvordan vi skulle ta ned: Er tiden – etter et halvt århundre – nå inne for den norske stat til å strekke ut en hånd til landsmenn som har innsett at de trådte feil dengang?

Kongen kunne ikke vært klare: «Det som var galt, blir ikke riktig bare fordi vi forstår grunner og omstendigheter. Men en ting er handlinger og skyld som må sones – noe annet er mennesker som har lidt for det de en gang gjorde. Det skal alltid strekkes ut en forsonende hånd. Det er både en kristen og en human plikt. Forsoning skal overvinne uforsonlighet og hat,» var hans ord. Her går Kongen foran, der politikere har nølt. Et statsoverhode som hverken skal velges eller gjenvelges sa det stunden krevet.

I det følgende avsnitt valgte Kongen å gi oss Europas etterkrigshistorie i en så balansert og komprimert form at det bør siteres i sin helhet: «I tiden etter krigen var det forsoningsveien den vestlige verden fulgte – for første gang etter en storkrig. Frankrike og Tyskland, de to arvefiender gjennom århundrer, ble partnere i fredelig samarbeid. Storbritannia, USA og andre vestlige land var grunnleggere og deltagere i den europeiske demokratibyggningen, som har vært avgjørende for den lengste fredsperiode i europeisk historie.» At Kongen sier dette mindre enn et halvt år etter Norges nye EU-nei, er mer enn interessant, det er nesten bemerkelsesverdlig.

Like før holdt også Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl en minnetale i Stortinget, der hun gikk inn i norsk historie; pekte på farene ved en overdreven tro på Norge som en «moralisk stormakt», omtalte norsk undertrykkelse av samers og kveners kultur – og gjorde forsoning til sitt hovedbudskap. «I dag ser vi klarere at det var lidelser på begge sider av fronten (...) Jeg tenker på dem som har lidt fordi deres fedre valgte gal side under krigen og på dem som ble født med en tysk soldat som far,» sa hun.

Etter Kongens og stortingspresidenten taler i går vil noe endre seg i det offisielle Norges holdning til menneskene fra krigsårene. Bare Regjeringen har sagt ingenting; derfra har talene vært flate og på ny vist oss at politisk talekunst ikke er noe typisk norsk.

Dét var derimot den store høytideligheten på Akershus – enkel, upretensiøs, vindblåst, uten de store folkemasser, og verdig uten pomp og pompøsitet.

Vi bør merke oss som en politisk gest at Storbritannia, vår nærmeste allierte under krigen, viste oss større ære enn protokollen egentlig krever. Ikke alene hertugen av Kent, men også utenriksminister Douglas Hurd var kommet hit. Hadde han kanskje savnet Kongen i St. Paul's-katedralen søndag? Men helt sikkert er det at han med et besøk vil understreke at britene også i dag tillegger Norge politisk betydning i Europa. Deres ambisjon er å fortsette i rollen som Norges viktigste stormaktpartner – i en kontinuitet fra lenge før 1940-45. Men også andre gamle allierte var til stede, fra Polen, USA, Russland, Frankrike og Canada. I tillegg var de nordiske land til stede med statsråder – tilsammen også et budskap om hvor Norge føler seg hjemme.

NILS MORTEN UDGAARD